

Het appèl van de Pinksterbeweging na 100 jaar Paul N. van der Laan

Lezing voor deelnemers en genodigden bij de dialoog in Nederland tussen rooms-katholieken en vertegenwoordigers van de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten. Vrijdag 23 juni 2006 in het St. Janscentrum, te Den Bosch

Samen met Kees Slijkerman, Pater Leo van der Klauw en Paul Pouwelse mocht ik aan de wieg staan van deze samenspraak¹ en ik constateer met grote vreugde en dankbaarheid dat de gesprekken nog altijd voortgang vinden. Ik ben jullie erg dankbaar dat jullie mij even uit mijn ballingschap in Florida hebben geroepen om vandaag mijn verhaal te mogen doen over het appèl van de Pinksterbeweging na 100 jaar. Een onderwerp dat mij zeer na aan het hart ligt. In april van dit jaar mocht ik samen met 45.000 anderen in de straten van Los Angeles vieren dat daar honderd jaar geleden een opwekking begonnen is waar een beweging uit is ontstaan die misschien wel zo'n 600 miljoen aanhangers telt; dat is één op de tien van alle wereldbewoners en ruim een kwart van alle christenen. Wie had dat ooit kunnen bevroeden? Niemand had toen durven voorspellen dat vanuit dat onooglijke kerkje, zeg maar schuur, op de Azusa Street een stroom zou vloeien naar de uithoeken van de aarde. Een stroom die ook binnen wist te dringen door gesloten kerkdeuren en ramen van glas en lood. De Geest waaide waar Hij wilde en we hebben het geweten. *Wat heeft deze beweging ons na honderd jaar te zeggen?* Daar ga ik het vanmorgen over hebben.

Op 1 april 1959 hield Dr. F. Boerwinkel op een predikantenconferentie te Utrecht een lezing met als titel "De Kerk en het appèl van de Pinkstergroepen" Deze lezing werd destijds opgenomen in vier periodieken en gepubliceerd als een aparte brochure² De kern van deze lezing werd later verwerkt in het herderlijk schrijven van de Nederlandse Hervormde Kerk over de Pinkstergroepen. Boerwinkel was toen voorzitter van de commissie van het sektewezen, die was aangesteld om een advies hieromtrent aan de synode voor te bereiden, vanwege de invloed van Stroom van Kracht in vele van de kerken. Walter Hollenweger noemt dit schrijven een mijlpaal in de oecumenische dialoog met de Pinksterbeweging, omdat voor de eerste keer een gevestigde kerk zich de oprechte vraag stelde wat zij van de Pinkstergemeente kunnen leren en daar als kerk uitspraak over durfde te doen.³

¹ Paul N. van der Laan, Guidelines for a Challenging Dialogue with Pentecostals: Lessons from the Netherlands in André Droogers, Cornelis van der Laan, Wout van Laar (eds), *Fruitful in this Land: Pluralism, Dialogue and Healing in Migrant Pentecostalism*, Zoetermeer: Boekencentrum, 2006, p. 108-110

² Dr. F. Boerwinkel, De Kerk en het appèl van de Pinkstergroepen, *Woord en Dienst*, 16 mei 1959, p. 151-156.

_____, De Strijdende Kerk 14/353, 27 juni 1959, p. 3-5 & 14/355, 25 juli 1959, p. 6-8.

_____, *Vuur* 3/4, juni 1959, p. 2-5.

_____, *Volle Evangelie Koerier* 21/11, 1 mei 1959, p. 3. Samenvatting en commentaar

_____. *Jezus is Overwinnaar*, mei 1959

_____, aparte brochure uitgegeven door Boekencentrum, Den Haag, 1959.

³ W.J. Hollenweger ed., *Die Pfingstkirchen*, serie Die Kirchen der Welt Vol. VII, Stuttgart: Evangelische Verlagswerk, 1971, p. 320.

Zie ook: W.J. Hollenweger, *The Pentecostals*, London: S.C.M. Press, 1972, p. 432-434.

Een kleine halve eeuw later lijkt deze vraag nog altijd actueel, nee nog klemmender. De Pinksterbeweging heeft zich in een eeuw in de algemene perceptie ontwikkeld van een onbeduidende, fanatieke Amerikaanse sekte tot een wereldwijd fenomeen dat een niet meer weg te denken deel van de Christelijke kerk bepaalt en zal blijven bepalen. Lesley Newbegin deelde in de vijftiger jaren het christendom al op in drie hoofdgroepen: het Katholieke, het Protestantse en het Pinkstertype⁴. Hoewel hij destijds met het Pinkstertype helemaal niet leden van de Pinkstergemeente bedoelde⁵, is zijn analyse achteraf bezien profetisch gebleken.

Wat is dit Pinkstertype dan? Wat is de kracht van de Pinksterbeweging waardoor het in één eeuw uitgeroeid is tot de op één na grootste christelijke familie?

Ik moet u eerlijk zeggen dat het voor mij nog altijd een groot raadsel is. Als u vandaag hier HET antwoord op had verwacht, dan moet ik u al bij de aanvang teleur stellen. Nee, het is een enigma en dat moet het vooral blijven. Als katholieken weten jullie als geen ander dat het mysterie haar kracht verliest als je het probeert te onthullen. Ik kan mij nog vaag één regel uit de catechismus herinneren, waar ik als zevenjarig jongetje die zich voorbereidde op zijn eerste heilige communie al een bloedhekel aan had. De regel werd vaak als toevoegsel gebruikt als het over moeilijk te doorgronden elementen van het geloof ging, bijvoorbeeld de leer van de drie-eenheid. Het antwoord eindigde dan met zoiets als: "Dit is een mysterie dat in de eeuwigheid geopenbaard zal worden". Nu ik zelf ook bijna vijftig jaar ouder ben, begin ik deze frase steeds meer te waarderen. Gelukkig valt niet alles te beredeneren en kunnen wij kracht putten uit het mysterie. Daarom stel ik voor het volgende aan de catechismus toe te voegen: Wat is de les van de Pinksterbeweging? "Dit is een mysterie dat in de eeuwigheid geopenbaard zal worden".

Toch heb ik nog wel iets hierover te zeggen, hoewel het maar zeer beperkte duidingen zijn, zoals een kleuter de Sint-Pietersbasiliek in Rome probeert te beschrijven.

Boerwinkel trachtte destijds het hart van de Pinksterbeweging te ontdekken in haar theologie. Hij vond de kern van het appèl van de Pinksterbeweging aan de kerk vervat in de zinsnede: "Laat u vervullen met de heilige Geest"⁶. Hoewel de Pinksterbeweging ongetwijfeld een bijdrage geleverd heeft aan de Pneumatologie, vooral het werk van de heilige Geest, moet mijns inziens de wezenlijke bijdrage van de Pinksterbeweging aan de kerk van de 21^e eeuw niet in haar theologische bijdrage gezocht worden. Al in 1966 merkte Kilian McDonnell op: "*de oorspronkelijke Pinkstergelovigen hadden een ervaring aan te bieden en geen leerstelling, terwijl zij vandaag de dag geneigd zijn hoe langer hoe meer een leerstelling aan te bieden en geen ervaring*"⁷.

Daarmee voelde deze Benedictijn onze bijdrage beter aan dan de protestanten in die tijd. In de inleiding van zijn boek *Papst und Pfingstler* stelde Arnold Bittlinger dat er

⁴ L. Newbegin, *The Household of God*, Londen: S.C.M. Press, 1953, p. 98-103.

⁵ L. Newbegin, *Unfinished Agenda*, Londen: SPCK, 1985, p. 136-137.

⁶ Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, *De Kerk en de Pinkstergroepen*, Herderlijk Schrijven, Den Haag: Boekencentrum, 1961, p. 78.

⁷ Killian McDonnell O.S.B., The ecumenical significance of the Pentecostal Movement, *Worship* 40/10, december 1966, p. 109-110.

nauwelijks discussiepartners zijn, die zo ver van elkaar af staan en zo weinig gemeenschappelijk hebben als de Katholieken en de Pinkstergelovigen. Ik betwist dat overigens. Zelf ben ik Rooms katholiek opgevoed en ik denk dat voor mij de stap naar de Pinkstergemeente minder groot was dan voor menig calvinist die tot onze rangen is toegetreten. De traditie van vasten bijvoorbeeld kende ik al, eveneens het geloof in wonderen. Zelfs de doop in de heilige Geest was mij door het sacrament van het vormsel niet helemaal vreemd. Een ander punt van herkenning was de viering van het leven zelf. Voor een goed katholiek zijn carnaval en de vastentijd onlosmakelijk met elkaar verbonden niet alleen in de tijd maar ook in de levensfilosofie, zo kunnen Pinkstergelovigen ongegeneerd hun vreugde uiten door te klappen, te dansen. En als de Geest echt vaardig wordt kan het gebeuren dat ze van blijdschap over de vloer rollen en de meest vreemdsoortige geluiden uiten. Tenslotte herkennen Pinkstergelovigen in toenemende mate veel in de katholieke mystici. De Imitatio Christi van Thomas van Kempen bijvoorbeeld is ook voor hen een parel in de christelijke literatuur. Nee, ik laat mij geen Protestants etiket opplakken.

Wat typeert ons? Hebben wij de kerken iets te zeggen? Zo ja, wat dan wel? Laat ik beginnen met een aantal suggesties, die ik in 1988 maakte in de conclusie van mijn dissertatie over de oecumenische betekenis van de Pinksterbeweging⁸.

A. Individuele Levensheiliging

Terwijl de traditionele kerken de neiging hebben hun ethiek en theologie te accommoderen aan de heersende academische en sociale cultuur, wat overigens meer opgaat voor Protestanten dan Katholieken, roepen de Pinkstergelovigen van meet af aan op tot heiliging en afscheiding. Teneinde hun specifieke status van het kindschap Gods te accentueren zijn de Pinkstergelovigen eerder geneigd de kloof te verbreden tussen hun subcultuur en de "wereld", die naar hun overtuiging ook alle nominale Christenen omvat die niet wedergeboren zijn. Zichtbare "zonden" zoals roken, drugs gebruik en seksuele immoraliteit, waaronder ook homoseksualiteit, worden als niet verenigbaar beschouwd met een wedergeboren status van een christen. Als dat wordt geconstateerd wordt een broeder of zuster ernstig vermaand en zonodig onder tucht geplaatst. Dat laatste kan - afhankelijk van de zwaarte van het "misbruik" en de gemeentecultuur - inhouden het ontzeggen van deelname aan het avondmaal, of al dan niet tijdelijke buitensluiting van de gemeente. Voor een pinkstergelovige is het een belangrijk levensprincipe om wel "*in de wereld, maar niet van de wereld*" (Joh. 17:15-16) te zijn. Het is opvallend dat het van land tot land sterk verschilt, wat door Pinkstergelovigen als zondig of werelds wordt aangemerkt. Zo is het drinken van alcohol onaanvaardbaar in Pinkstergemeenten in Scandinavië of de Verenigde Staten, terwijl dit volledig acceptabel is in de zuidelijke Europese landen. Daar is of was - want ook dit soort principes verschuiven met de tijd - het echter onaanvaardbaar dat wedergeboren en geestvervulde vrouwen make-up gebruiken en lange broeken dragen. Ik

⁸ Paul N. van der Laan, *The Question of Spiritual Unity – The Dutch Pentecostal Movement in Ecumenical Perspective*, Birmingham, V.K.: University of Birmingham, Dissertatie voor het behalen van de graad Doctor of Philosophy, 1988. Eerder presenteerde ik dit in een lezing die ik gaf op de Centrale Pinkster Bijbelschool te Lunteren op vrijdag 6 november 1992 ter gelegenheid van het Jubileumseminar van de Broederschap van Pinkstergemeenten dat het thema had: "Om de Toekomst van de Christelijke Gemeente". De tekst hiervan is drastisch bewerkt en aangepast voor de huidige tijd en gelegenheid.

herinner mij nog hoe bij de voorbereiding van een Pinkster Europa Conferentie in Lissabon in 1986 een compromis gevonden moest worden. Na veel soebatten werd besloten dat er bij de maaltijden geen wijn zou worden geserveerd als de Zweedse zusters geen broek zouden dragen.

Door onze eschatologische overtuiging dat wij in het eind der tijden leven zien wij er geen noodzaak toe om deze heiliging ook op de schepping zelf toe te passen. Alles wordt toch verteerd door het vuur van de Grote Verdrukking die ons te wachten staat voordat de Heer terugkomt. Maar het geeft het individu wel een reden om te leven naar hoge ethische en bijbelse normen. Het ontzeggen van genotsmiddelen zoals tabak en alcohol is heel wat eenvoudiger als je er een eeuwige hemel voor terugkrijgt. Dit heeft een helende werking voor het individu, maar uiteindelijk ook voor de samenleving. Volop zijn de getuigenissen in ons midden van mensen die door de kracht van God werden bevrijd van hun alcohol-, drugs-, gok- of seksverslaving.

Het is daarbij opvallend dat de Pinksterbeweging in haar ethische stellingname ten opzichte van bijvoorbeeld abortus, euthanasie en homoseksualiteit veel dichter bij de Rooms Katholieke Kerk staat dan bij het merendeel van de Protestantse kerken. Onze hang naar identificatie met de eerste bijbelse gemeente vloeit hier samen met het verlangen van de Rooms Katholieke Kerk om trouw te zijn aan haar traditie. Ook hebben wij de gezamenlijke overtuiging dat het niet aan de mens zelf is om te bepalen wat wel of niet acceptabel is.

B. Evangelisatie en Zending

Het eerder genoemde herderlijk schrijven van de Nederlands Hervormde Kerk typeerde treffend een van de belangrijkste kenmerken van de Pinkstergelovigen met de uitspraak dat men hen moet wegen in plaats van tellen, omdat een groot aantal van hen evangelisten zijn⁹. Onze eschatologie drijft ons om aan evangelisatie en zending de hoogste prioriteit te geven. Onze theologie, die zich door de leiding van de heilige Geest gemakkelijk kan accommoderen aan de plaatselijke omstandigheden, helpt daarbij om een eigen culturele invulling te geven aan onze geloofsbeleving. Onze leer is in de praktijk niet uitsluitend op de bijbel is gebaseerd, zoals we zelf graag willen geloven, maar ook op de “inspiratie en leiding van de heilige Geest” door visioenen, profetie en door goddelijke ingevingen. In getuigenissen hoor je regelmatig termen als “de Heer sprak tot mij” of “de Heer gaf het in mijn hart om dit of dat te doen”. Een waarachtige Pinkstergelovige zal altijd en overal mensen proberen te bekeren tot zijn overtuiging. De oproep in de verklaring van 1997 bekend als “Evangelization, Proselytism and Common Witness”¹⁰ om elkaar te respecteren door wederzijds proselitisme achterwege te laten gaat mijns inziens voorbij aan de eigenheid van onze Pinksteridentiteit.

C. Liturgische creativiteit

Kevin Ranaghan merkte terecht op dat de lijn van Wesley naar de Pinkstergelovigen het

⁹ Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, *De Kerk en de Pinkstergroepen*, Herderlijk Schrijven, Den Haag: Boekencentrum, 1961, p. 22.

¹⁰ Document 0002 op www.kcv-net.nl/stucom

duidelijkst naar voren treedt in het "*doorgeven en de ontwikkeling van een manier van openbare aanbidding die gekenmerkt wordt door vrijheid, spontaniteit, emotionele betrokkenheid en een hoge mate van deelneming in de samenkomsten*"¹¹. De liturgische opbouw van de Pinkstersamenkomsten is verschoven van nagenoeg volledige spontaniteit en improvisatie naar een flexibel gepland patroon waarbij de zangleider tot de preek en de voorganger of prediker vanaf de preek een regisserende, maar geen dicterende functie heeft. Er is in de regel volop ruimte voor participatie, natuurlijk door de manifestatie van de geestesgaven, maar ook voor het doorgeven van een persoonlijk getuigenis, spontaan gebed, het opgeven van een lied enzovoorts. De mededelingen duren vaak tergend lang omdat er bij voortdurend aanvullingen of correcties vanuit de zaal worden geroepen. Bovendien is er een gemeenschappelijke verwachting dat "de Geest iets nieuws zal doen", waardoor de Pinksterliturgie in een voortdurende experimentele en progressieve fase verkeert. De liederen worden voortdurend vernieuwd, vaak tot ergenis van de ouderen onder ons. Ieder jaar worden nieuwe liederen geïntroduceerd tijdens de Pinksterconferenties van de Stichting Opwekking. De volgende weken worden vele hiervan gebruikt in de zangdiensten van de diverse gemeenten. Je telt niet echt mee als je niet binnen een paar maanden, deze liederen uit volle borst mee kan zingen. Ik durf de stelling aan dat de aanbiddingsliederen van de Pinkstergemeente de Kerk in belangrijke mate heeft verrijkt en een meer eigentijds geluid heeft gegeven. Daarnaast kan de liturgische bijdrage aan de Kerk gevonden worden in de manier waarop wij de vaak saaie routine van een zondagochtenddienst hebben veranderd in een dynamische gebeurtenis waarin iedereen deelneemt. Zoals iemand eens zei: bij de katholieke eucharistie kijk je, bij de protestantse eredienst luister je, in de pinkstersamenkomst doe je.

D. Sociale herwaardering

De Pinksterbeweging is niet alleen een belangrijk kerkelijk maar ook een sociologisch fenomeen. Zij heeft een betekenisvolle bijdrage geleverd aan de godsdienstige emancipatie van de leken. Met name onze theologie van de geestesgaven is hierbij cruciaal. Naar onze overtuiging wil God iedere christen verrijken met de doop en de gaven van de Geest. De gaven van de Geest dienen om elkaar op te bouwen in het lichaam van Christus. Deze ervaring tilt de mens uit boven zijn natuurlijke beperkingen en verhoogd zijn zelfbeeld in belangrijke mate. Wie kan de waarde schatten van de innerlijke verandering die plaatsvindt als bijvoorbeeld een arme, ongeletterde Afrikaanse vrouw een profetie doorgeeft. De samenleving kijkt op haar neer, maar zij is zich er van bewust dat zij een kanaal geworden is van de almachtige God. De eigenlijke inhoud van haar boodschap kan eenvoudig zijn of zelfs grammaticaal onjuist, maar door deze daad heeft zij de barrières overwonnen van de materiële en opvoedkundige status, ras en seks. Zij weet existentieel dat ze van grote waarde is, want God verkoos door haar te spreken.

Het persoonlijke gebruik van de geestesgaven heeft veel routineuze kerkgangers, ook in de Rooms Katholieke Charismatische Vernieuwing, veranderd in dynamische en meelevende christenen. Natuurlijk kan de pendule terugslaan als de geestesgaven iets van hun bovennatuurlijke glans verliezen, als bijvoorbeeld bepaalde profetieën niet vervuld worden

¹¹ Kevin M. Ranaghan, Conversion and Baptism: Personal Experience and Ritual Celebration in Pentecostal Churches, *Studia Liturgica* 10/1, 1974, p. 68.

of als iemand na gebed niet geneest. Ervaren Pinkstervoorgangers zullen toegeven dat sommige geestelijke gaven "in het vlees" worden verricht. Aan de andere kant kan het geen kwaad als Pinkstermensen hun strikte dichotomie tussen het bovennatuurlijke en het natuurlijke wat bijstellen. God leeft en werkt in beide sferen. Iemand die een mooi geestelijk lied schrijft kan bovennatuurlijk zijn geïnspireerd, maar hij gebruikt ook zijn natuurlijke talenten om dit op te schrijven en weer te geven. De charismatische vernieuwing lijkt hier ontspannender mee om te gaan en kan ons wat dat betreft nog wat leren.

De bevrijdingstheologen in Zuid Amerika kozen voor het volk, maar het volk koos voor de Pinkstergemeente. Meer nog dan materiële opwaardering en sociale gerechtigheid, bleek het volk behoefte te hebben aan een plaats binnen de kerkgemeenschap waar ze voor vol werden aangezien en niet alleen toeschouwers zijn. Van meet af aan is het heel gebruikelijk in de Pinkstergemeente dat iedereen met iedereen bidt. Tijdens de Azusa opwekking was het heel gewoon dat iemand die om gebed vroeg spontaan omringd werd door de aanwezige broeders en zusters, ongeacht hun ras of status. Ze baden dan net zo lang door tot het gebed was verhoord, waarna men in gezamenlijke lofprijzing de dienst voortzette. Dit was hun toepassing van de tekst in 1 Corinthiërs 12: 7 *“In iedereen is de Geest zichtbaar aan het werk, ten bate van de gemeente.”*

Pinkster- en charismatische gelovigen zouden samen moeten nadenken hoe ze deze geestelijke gaven in een nog bredere context kunnen toepassen. Bijvoorbeeld: hoe kunnen verzichte sociale structuren genezen door de kracht en werking van Gods Geest?

E. Eigentijdse communicatie

Veel Pinksterleiders zijn gefixeerd op gemeentegroei. De zegen van God moet vertaald worden in zichtbaar resultaat. Als voorgangers elkaar tegenkomen vragen ze al snel of en hoe snel hun gemeente groeit. De leider van een snel groeiende gemeente is de held en het lichtend voorbeeld. Evangelisatie is meer dan een opdracht die uitgevoerd moet worden; er moeten zielen gewonnen worden. Als er geen bekeringen zijn is de campagne mislukt. Als de gemeente niet groeit er is iets mis. Deze op succes gerichte benadering heeft zonder meer zijn nadelen, maar bewerkt wel de voortdurende noodzaak om de polsslag van de samenleving te voelen en de boodschap op zo een wijze te communiceren dat het aantrekkingskracht heeft op de mensen van onze tijd. Creatieve middelen zoals dans, drama, poppen, concerten, multimedia presentaties of wat maar ook “pakt”, worden toegepast om het evangelie door te geven aan een nieuwe generatie. Om hieraan tegemoet te komen worden zelfs Christelijke heavy-metal groepen getolereerd zolang ze maar niet roken. Het is daarom niet verbazingwekkend dat Pinkstergelovigen, succesvolle pioniers zijn geweest in Christelijke radio en tv-uitzendingen, inclusief de daarmee gepaard gaande uitwassen van het sterrendom. Aimee McPherson, een succesvolle evangeliste uit Los Angeles in de twintiger en dertiger jaren, was bijvoorbeeld de eerste vrouw die haar eigen radioprogramma uitzond. Wij zijn het aan onszelf maar meer nog aan de huidige generatie verplicht om de bevrijdende boodschap van het evangelie te verbinden aan actuele vragen en behoeften. Dit moet in de allereerste plaats gecommuniceerd worden in een taal en vorm, die men begrijpt. Zeker, de communicatie van Pinkstermensen is verre van

volmaakt. Het is beperkt en onvolkomen. Vaak hebben wij de neiging om met het antwoord te komen alvorens de vraag wordt gesteld. Te veel beperken we het evangelie tot het redden van de ziel in plaats van het herstellen van de mens. Maar onze samenkomsten zijn verstaanbaar, losjes en aantrekkelijk en de manier waarop wij communiceren, is eenvoudig te begrijpen. Wij hebben ook wel ons eigen pinksterjargon en stopwoordjes zoals "Prijs de Heer". Het is er ons veel aan gelegen, dat de mensen, die wij proberen te bereiken weten waar het om gaat. Zoals wij het zien is de Rooms katholieke Kerk veel te ouderwets en niet met haar tijd mee gegaan. Ze is te log en te weinig flexibel om mee te kunnen buigen in het kronkelende pad van het digitale tijdperk. Voor de Pinkstermensen is het al lang geen vijf voor twaalf meer; het is 23:55. Kijk maar op eindtijd.nl¹²

F. Een wereldwijde theologie

De Pinkstergelovigen hebben tot op heden weinig interesse getoond in het ontwikkelen van een theologie die past bij hun identiteit. In de beginjaren speelde dit ook nauwelijks vanwege hun stellige overtuiging dat de vernieuwde uitstorting van de Geest de onmiddellijke wederkomst van Jezus Christus aanduidde. Daarbij was er een zekere aversie ontstaan tegen de academisch georiënteerde theologie, met name de vrijzinnige versie hiervan, die naar hun inzicht de kerk eerder van het ware evangelie had afgebracht dan deze had vertolkt. Toen het om praktische redenen van herkenbaarheid belangrijk was een eigen geloofsbelijdenis op te stellen, werd in de regel geput uit het arsenaal van de heiligingsbeweging. Vaak werden hun geloofsbelijdenissen gebruikt en aangevuld met enkele artikelen over de doop en gaven van de heilige Geest. Het in evangelische kringen populaire dispensationalisme¹³ van John Nelson Darby en zijn Vergadering van Gelovigen werd klakkeloos overgenomen, hoewel de Darbisten zelf de Pinksterbeweging als duivels afdeden en de nieuwe uitstorting van de heilige Geest niet voorkwam op hun gedetailleerde balk van de eindtijd. In de zending bleek deze ondogmatische benadering bijzonder effectief te zijn. Van hen die christen werden in de Derde Wereld werd niet verwacht dat zij een specifiek westers gedachtegoed overnamen, laat staan een nieuwe geloofsbelijdenis leerden. Vooral de Scandinavische zendelingen, met hun nadruk op autonome plaatselijke gemeenten, hebben veel bijgedragen aan de ontwikkeling van een flexibele gemeentestructuur waarin culturele aspecten konden worden geïntegreerd. De overtuiging dat de persoonlijke leiding van de Geest kerkelijke dogma's overtreft heeft dit proces geïntensiveerd. De resultaten zijn verbluffend. Volgens de statistieken zou men kunnen zeggen dat de Pinksterzending het christendom heeft gered van een dramatische terugval. Het grootste deel (70%) van de huidige kleine 600 miljoen Pinkstergelovigen behoren echter tot de zogenaamde niet-blanke inheemse kerken. Westerse Pinkstergelovigen

¹² Deze website bestaat inderdaad, hoewel ik de term bedacht voordat ik dit had nagetrokken. Ik weet niet zeker of het door Pinkstergelovigen is opgezet. De theologie en taalgebruik doen dit wel vermoeden.

¹³ Onder "Dispensationalisme" wordt de bedelingsleer verstaan die door John Nelson Darby ontwikkeld is in de 19e eeuw en erg populair werd in evangelische kringen in Engeland en Noord Amerika. Hierin wordt Gods heilsplan in zeven specifieke tijdsperioden (bedelingen) verdeeld. De huidige bedeling is die van de genade of van de kerk. Volgens het dispensationalisme zal de volgende bedeling bestaan uit het letterlijk duizendjarig vrederijk onder de heerschappij van Jezus Christus. Bij de overgang van de huidige naar de volgende bedeling zal er gedurende een periode van zeven jaren een tijd van Grote Verdrukking plaatsvinden, waarin de Antichrist zich zal openbaren.

houden ervan dit indrukwekkende aantal te citeren, maar willen liever niet worden geconfronteerd met het pluriforme karakter hiervan. Soms plaatst dit de westerse Pinkstergelovigen voor een ernstig probleem. Zij herkennen wel de aanwezigheid en het werk van de heilige Geest, maar raken verward door de mengvormen met de eigen ideologieën en cultuur, die ons wezensvreemd zijn¹⁴. Maar het is het resultaat van onze eigen geschiedenis, theologische positionering en zendingsstrategie.¹⁵ Dit stelt ons voor de belangrijke uitdaging om een eigen globale pinkstertheologie te ontwikkelen. Deze uitdaging lijkt met de dag actueler te worden. Het kan een belangrijke bijdrage leveren aan de integratie van het grote aantal Aziatische en Afrikaanse immigranten, die ons land verrijken. Het ontstaan van de vele migrantenkerken in Amsterdam-Zuidoost is daar een mooi voorbeeld van. Als de Pinkstergelovigen bereid zijn hun verhalende theologie te ontwikkelen in een nieuwe vorm van godsdienstige communicatie, die multiraciaal en multicultureel is, kunnen zij een betekenisvolle bijdrage leveren. De Pinksterbeweging heeft de kans om een theologie te ontwikkelen, waarin inzichten van de diverse werelddelen zijn geïntegreerd. Dat zal mijns inziens redelijk uniek zijn en bruggen kunnen slaan tussen verschillende volkeren. Door de digitale revolutie is de wereld langzaam een dorp aan het worden. Het is belangrijk dat wij in de Kerk de verschillende dorpsgenoten leren kennen en verstaan. In de afgelopen jaren hebben verschillende Pinkstertheologen, ik noem Allan Anderson¹⁶, Amos Yong¹⁷ en Frank Macchia¹⁸, een aanzet gegeven om schetsen van een wereldomvattende pinkstertheologie aan te reiken. Het lijkt mij wel een bijna onmogelijke klus om dit te verwezenlijken. Als het al zou lukken, dan is zo een gezamenlijke pinkstertheologie de volgende dag al verouderd. Ik denk daarbij aan het antwoord dat St. Augustinus ontving van een jongetje c.q. engel toen hij mijmerde over de drie-eenheid en verzucht: "Hoe kunnen wij in dat bolletje van ons verstand de oceaan van de verschillende Pinksterinzichten bevatten?"

Zover mijn geactualiseerde terugblik op mijn dissertatie. In de loop der jaren zijn een aantal ontwikkelingen meer evident geworden. Met de volgende vier aanvullende punten wil ik dit voortschrijdend inzicht samenvatten, waarbij ik mij er terdege van bewust ben dat dit een strikt persoonlijke analyse is. Iemand anders zal ongetwijfeld op geheel andere punten wijzen als deze het appèl van de Pinksterbeweging wil duiden.

G. Iedereen is van de Kerk en de Kerk is van Iedereen

Als variant op het bekende lied van The Scene zou ik willen zeggen:

¹⁴ Walter J. Hollenweger, After Twenty Years Research on Pentecostalism, *International Review of Missions* 75/297, januari 1987, p. 12.

¹⁵ Een aanzet hiertoe gaf ik in mijn, "Dynamics in Pentecostal Mission: A Dutch Perspective", *International Review of Missions*, 75/297, januari 1987, p. 47-50.

¹⁶ Allan Anderson, *Introduction to Pentecostalism*, Cambridge, U.K./New York: Cambridge University Press, 2004.

¹⁷ Amos Yong, *The Spirit Poured Out on All Flesh – Pentecostalism and the Possibility of Global Theology*, Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2005.

¹⁸ Frank D. Macchia, *Baptized in the Spirit – A Global Pentecostal Theology*, Grand Rapids, Mi.: Zondervan, 2006.

Iedereen is van de Kerk en de Kerk is van Iedereen

De Pinksterbeweging zegt aan de Kerk – Ga er op uit, want Jezus is voor iedereen gestorven (Joh. 3:16). Wij zijn overtuigde Arminianen en hebben weinig op met de uitverkiezingsleer. Wij zijn ook geen universalisten en geloven dat de mens die het offer van Jezus voor zijn zonden afwijst, veroordeeld zal worden en het eeuwige hellevuur zal wachten. Daarom is de verkondiging van het evangelie het wezen van de Kerk die in de eerste plaats bestaat voor haar niet-leden. Maar de Kerk is ook van iedereen. Hoewel wij wel voorgangers, oudsten en diakenen kennen, is er geen aparte clerus of priesterklasse. Wij hebben allemaal een priesterlijke taak (1 Petrus 2:9), niet in de zin van “het priesterambt van alle gelovigen” zoals dat door Martin Luther verdedigd werd, maar door de Geest zijn wij begenadigd om anderen te mogen zegenen. Letterlijk met handoplegging en al. Ieder dient de ander vanuit de gave die de Geest haar of hem gegeven heeft. Dit heft ten diepste ook het verschil tussen de man en vrouw op als het om de bevoegdheid van het ambt gaat.

Want de Geest is uitgestort over alle vlees, over zonen en dochters over dienstknechten en dienstmaagden (Handelingen 2:17-18).

Daarom appelleert de Pinksterbeweging nog steeds: *geef de Kerk terug aan de mensen voor wie die altijd is geweest.*

H. De beste marktkoopman

De Franse revolutie betekende een radicale ommekeer voor de relatie tussen Kerk en Staat. De Rooms katholieke Kerk gaat er prat op dat zij door de apostolische successie de historische en rechtmatige afstammelingen zijn van de eerste gemeente en de apostelen die door Jezus zijn aangesteld. Dat is inderdaad een rijke traditie, maar de aanklacht van Reformatoren en Evangelischen is, dat zij zich na de bekering van keizer Constantijn heeft laten corrumperen door de macht die haar werd toebedeeld. Helaas bleken de Reformatorische kerken niet veel beter. Zelfs Luther heulde met de Duitse prinsen toen Thomas Münzer een boerenopstand ontketende. Maar na de Franse revolutie kwam de boodschap van het evangelie weer op het marktplein. Mensen waren vrij om te kijken, af te keuren, te kiezen of te kopen. De Pinksterbeweging is ontstaan in deze tijd en hoewel de kraam aanvankelijk er nogal schamel uitzag, de mensen werden aangetrokken door de vrucht van de Geest die hier werd aangeboden. En de marktkoopman was één van hen en sprak hun taal. Vol vuur prees hij zijn producten aan of zijn en hun leven er van af hing. Er viel ook heel wat te beleven. Iedere week was het weer anders. De andere chique kooplui begrepen maar niet waarom hun kramen steeds minder aantrekkelijker werden. Ze hadden zo veel meer te bieden. Hun assortiment was zoveel ruimer en van veel betere kwaliteit. “Ooit komen ze wel weer bij ons terug” troostten ze zich.

Ik heb zoveel mensen in de Pinksterbeweging meegemaakt en ken er nog velen, waarbij het geloof zo echt was en is. Dat is zo aantrekkelijk. En wat zij mij aangeboden hebben is nog zo veel mooier en beter, dan zij hebben voorgespiegeld. Het heeft mijn leven existentieel veranderd. Toen wij in geloof leefden en ik niet wist hoe ik voedsel moest kopen voor mijn vrouw die in verwachting was van onze eerste kind, kregen wij opeens een groot bedrag en een auto en wasmachine toe. Dit soort persoonlijke ervaringen blijven je altijd bij. Als ik terug zie op mijn leven, dan overheerst de gedachte: het is

waar, het is echt. Wat ben ik God dankbaar dat ik de Pinkstergemeente heb leren kennen. Zeker niet volmaakt, maar wel echt. Rooms katholieke Kerk wees niet bang als wij mensen naar onze kraam lokken, zorg gewoon dat je eigen kraam nog aantrekkelijker is.

I. Deel zijn van Gods gezin

Na deze wat agressieve uitdaging, die inderdaad de bedoeling heeft om te provoceren wil ik een geijkte Pinkstermethode gebruiken om de gemoederen wat te sussen. We zingen een lied:

*'U maakt ons één, U bracht ons tezamen. Wij eren en aanbidden U.
Wordt Uw wil gedaan, dan bindt het ons saam,) 2x
Iedereen zal deel zijn van Uw gezin'.)*

Het is een mooi lied om te zingen, maar nog vele malen mooier om mee te mogen maken. Dat is zonder meer een belangrijke aantrekkingskracht van de Pinksterbeweging. Je voelt daar de warmte en geborgenheid van een gezin. Niet iedereen voelt zich daar lekker bij, daarom is het maar goed dat er andere kerken zijn. Maar als je lid bent van een Pinkstergemeente dan hoor je er helemaal bij. Ze spreken (of spraken?) je aan met broeder of zuster en ze menen het. Ze missen je als je er niet bent. Ze bezoeken je als je ziek bent. Ze bidden voor je als je het even niet meer ziet zitten. Zij zijn blij als het je goed gaat en moedigen je aan daar over te vertellen, zodat iedereen door jouw verhaal gezegend wordt. Ze willen dat jij net als hen ook een kanaal van Gods zegen wordt door middel van Zijn heilige Geest die je in Hem onderdompelt en Zijn gaven geeft om aan andere uit te delen. Dat is zeker ook een appèl aan de kerk: Laat er oprechte warmte zijn onder elkaar. Laat de mensen weten dat je werkelijk om ze geeft. Stimuleer ze om van elkaar te houden.

J. Laat de vlam weer branden

Dat ging goed zojuist. Daarom nog maar een koortje. Doet u mee?

*Laat de vlam weer branden,
als een helder baken;
als heraut van 't morgenuur.
Laat het lied weer sprank'len,
laat de liefde branden,
als een vuur, als een vuur.*

Ja, de cirkel is rond. Ik kom toch weer terug bij Boerwinkel, die het appèl van de Pinksterbeweging samenvatte in die ene zin: "Laat u vervullen met de Heilige Geest".

We kunnen er niet om heen. We willen er niet om heen. We zeggen:

Kerk, wordt weer vurig.

Sta weer in vuur en vlam.

Laat de Geest je vervullen, je in beweging zetten.

Ik weet nog hoe ik op 30 juni 1974 in het doopvont stond. Ik had zo een behoefte aan Gods kracht. Ik zei: "Heer hier ben ik ... ik wil helemaal van en voor u zijn!".

Ik werd tegelijkertijd ondergedompeld in het water en in de heilige Geest. Ik kwam uit

het water en opeens was er een stroom van nieuwe woorden, die eerst hikkellend en toen vloeiend er uit kwam. Toen klonk een profetie: "Ik heb je apart gezet voor Mijn dienst. Je zult wegen gaan die anderen niet kunnen gaan". Dat was de eerste keer dat ik mij bewust werd, dat ik geroepen was. Pas een jaar later zei een buurvrouw mij op de begrafenis van mijn lieve, vrome, rooms-katholieke moeder, dat mijn moeder kort voor haar heengaan haar had toevertrouwd dat zij haar leven lang gebeden had dat een van haar kinderen God mocht dienen. Thans staan twee van haar kinderen fulltime in de bediening, mijn broer Cees die directeur is van de Azusa Theologische Hogeschool te Amsterdam en ikzelf. Prijs God voor biddende rooms-katholieke moeders.

Het geheim van de kracht van de Pinksterbeweging is na mijn verhaal nog steeds niet ontsloten, maar de bron er van - de heilige Geest - kennen we wel.

Het is mijn gebed dat dit appèl van de Pinksterbeweging niet een verleidelijke appel zal zijn, die de kennis naar goed en kwaad ontsluit, maar dat het een vrucht mag blijken te zijn van de boom des levens.

Na deze lezing van Paul van der Laan gaf pastoor dr. Matthieu Wagemaker van rooms-katholieke zijde een uitvoerige reactie. Zie document 0152 op website StuCom.

Op website StuCom staan van Paul van der Laan:

- document 0096 [Guidelines for a Challenging Dialogue with Pentecostals: Lessons from the Netherlands - Dr. Paul van der Laan 2003](#) Study on dialogue with Pentecostals in the Netherlands 1955-2003.

- document 0023 [De mogelijkheden van oecumenische dialoog tussen de pinkstergelovigen en de kerken](#) Uit: Een van Geest, de dissertatie van dr. Paul van der Laan, ca. 1990.

Functies:

Dr. Paul N. van der Laan is Professor of Religion op Southeastern University, Lakeland, Florida.

Hij doceert daar Heden (2006) met name Dogmatiek (Systematic Theology) en Kerkgeschiedenis (Survey of Church History) voor de undergraduates (B.A.) en Pinkstertheologie (Pentecostal Theology) voor de graduates (M.A.).

Hij is in 1988 gepromoveerd op de University of Birmingham, Verenigd Koninkrijk, op de Faculty of Arts in de graad Ph.D. - Theology.

Van 1989-1993 was hij directeur van de Centrale Pinkster Bijbelschool (thans Azusa Theologische Hogeschool te Amsterdam).

Van 1993-2000 eindredacteur bij de Evangelische Omroep.

Van 1985-1989 was ik algemeen secretaris bij de Broederschap van Pinkstergemeenten in Nederland (thans V.P.E.).

Deze lezing is gepubliceerd op website StuCom, <http://home.hetnet.nl/~stucom> of via www.kcv-net.nl/stucom, als document 0151 in de rubriek Dialoog Rooms-katholieken - Pinkstergelovigen.